

AMID Working Paper Series 24/2002

Et nyt dansk råstof? Forskning i etniske minoritetsunge fra 1980-2001¹

Flemming Røgilds
Sociologisk Institut, Københavns Universitet

Jeg skal i det følgende fremlægge et forskningsnotat vedrørende de etniske minoritetsunge og den rolle, de på den ene side har spillet for kulturmødet mellem majoritet og minoritet i det danske samfund og på den anden side har spillet for forståelsen af forholdet mellem etnicitet, modernitet og identitet.

I notatet vil jeg forsøge at berøre følgende aspekter af denne problematik, idet jeg vil fokusere på

De dimensioner af kulturmødet og de dermed forbundne integrationsprocesser, der har betydning for de subkulturelle identiteter, æstetiske udtryksformer, kommunikative traditioner, tidsopfattelser samt normative livsforudsætninger og værdisæt.

Hovedvægten vil blive lagt på den udvikling, der er sket i forskningen i de etniske minoritetsunges subkulturelle identitetsdannelser og de dermed forbundne æstetiske udtryksformer og kommunikative traditioner. Det skal dog bemærkes, at der kun er en enkelt af de nævnte forskere, der har sine rødder i subkulturteoriene. Selv om man med fordel kan analysere visse aspekter af de etniske minoritetsunges reaktion på deres ophavskultur og den dominerende kultur i det danske samfund gennem en sådan optik, er det først og fremmest den "skole", der i løbet af 90'erne er blevet skabt i skæringspunktet mellem etnicitetsstudier og kulturstudier på den ene side og ungdomsstudier på den anden, notatet har som sit omdrejningspunkt (Mørck, 1998; Røgilds, 1988, 1991, 1995/98, 1997, 2000, 2001b; Tireli, 1999). Notatet vil således se på de konsekvenser, denne tilgang kan få for den fremtidige forskning på disse områder, ligesom det vil komme med nogle bud på, hvorledes de mere traditionelle velfærdsstatsorienterede sociologiske analyser af de etniske minoriteters integration

¹ Dette arbejdspapir er et notat udarbejdet for Akademiet for Migrationsstudier i Danmark i forbindelse med en kortlægning af integrationsforskningen i Danmark siden 1980, udført i opdrag af Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration. Projektet vil blive sammenfattet i en endelig rapport, der forventes udgivet af Ministeriet i løbet af efteråret 2002.

kan beriges af en kulturanalytisk tilgang til forholdet mellem etnicitet, modernitet og identitet, hvis denne vel at mærke bevarer sit kritiske samfundsmæssige potentiale.

Der vil således blive tale om et notat, der til en vis grad overskrider den traditionelle tilgang til studiet af international migration og etniske relationer(1).

En kort forhistorie

Den traditionelle tilgang til studiet af international migration og etniske relationer har i Danmark været præget af et skarpt skel mellem de migrationsorienterede analyser, der primært har haft den internationale migration som genstandsfeltet, og de herboende etniske minoriteters forhold til majoritetssamfundet.

En af de forskere, der har været i stand til at bygge bro over denne kløft i sin forskning, er kultursociologen Christian Horst, samtidig med at hans forskning kommer til at repræsentere det skift fra en strukturelt orienteret til en mere kulturelt orienteret forskning, der finder sted i 80erne. I *Arbejdskraft: Vare eller menneske* (1980) oversætter Horst den internationale diskussion om den konjunkturbestemte arbejdskraftmigrations relation til forholdet mellem "race", klasse og etnicitet til danske forhold, efter at Danmark fra og med slutningen af 60erne i lighed med en række andre vesteuropæiske samfund er blevet til et "indvandringsland" (2). Der er tale om en marxistisk funderet analyse af de etniske minoriteters forhold til majoritetssamfundet, der med dens vægtning af den internationale baggrund for de etniske minoriteters strukturelle placering i samfundet positionerer sig i opposition til de tidlige 70eres mere lokale analyser af de etniske minoriteters, eller indvandreteres som det hed dengang, trivsel i Danmark (Petersen et al., 1970), hvorimod Horst siden hen skildrer konflikten mellem assimilation og integration i forbindelse med socialisationen af børn fra etniske minoriteter i *Den flerkulturelle udfordring* (1980). Christian Horst er dog ikke ene om at kritisere det assimilatoriske indhold i de overordnede linier i den danske integrationspolitik (Hamburger, 1990; Hammer, 1989; Schierup, 1993; Schwartz, 1985, 1990) (3). Men han er formodentlig den af de danske forskere, der bedst beskriver denne periodes dialektik mellem det strukturelle og det kulturelle niveau i den førte integrationspolitik.

Ifølge Horst har det dominerende træk ved den integrationspolitik, man førte i 80erne, været "*fraværet* af en målrettet og sammenhængende politik inden for forskellige sektorer (arbejdsmarkedet, boligmarkedet, uddannelsesområdet), og *tilstedeværelsen* af en politik udelukkende baseret på problemløsning inden for forskellige sektorer, dvs. en ad-hoc-politik over for områder med særligt påtrængende problemer. Dette har især ført til en *genstandsgørelse* af de etniske minoriteter, hvor man har diskuteret omfanget af initiativer over for "dem" på forskellige livsområder, og *forvaltningen* af disse initiativer ud fra spørgsmålet om økonomisk byrdefordeling vis á vis de forskellige krav, der kunne stilles grupperne med hensyn til kulturel tilpasning"(Horst, 1991).

En af konsekvenserne heraf er, at forskningen i etniske minoriteter i 80ernes Danmark på den ene side har været præget af en tilgang, der nærmest er at ligne med en

sammensmeltning af det strukturelle og det kulturelle niveau, idet der ganske langsomt er sket en fokusering på de etniske minoriteters deficit på det kulturelle område ud fra devisen om, at de for at kunne blive integrerede i det danske samfund også måtte give afkald på deres oprindelige kultur, og på den anden side været præget af en fastholdelse af det overordnede integrationsparadigme på dette område.

I modsætning til de sociologiske analyser af forholdet mellem majoritet og minoritet og de dermed forbundne kultur- og sprogødestudier, der især har domineret forskningen i etniske minoriteter på uddannelsesområdet og dermed har medvirket til at skabe grundlaget for den begyndende debat om Danmark som et multikulturelt samfund, er de antropologiske analyser af de etniske majoriteter i langt højere grad baseret på et ønske om at nærme sig en forskning i de etniske minoriteter, der ikke er baseret på den etniske majoritetsforskners begrebsmæssige univers, men snarere forsøger at anvende det antropologiske feltarbejde på de etniske minoriteters situation i Danmark (Hussain, 1991). Dette gælder både for Lotte Bøggild Mortensens *At være eller ikke være: Tyrkisk ungdom i København og Ankara* (1989) og Lars Pedersens og Bodil Selmers *Muslimsk indvandrerungdom* (1991). Når disse studier alligevel ikke kan siges at overskride datidens deficitorienterede syn på de etniske minoriteters oprindelige kultur, skyldes det først og fremmest, at de i deres analyser af kulturmødet primært fokuserer på kulturforskellene og det dermed forbundne spændingsfelt mellem islam og kristendom, kollektivitet og individualitet samt de traditionelle, patriarkalske livsformer overfor de moderne, kulturelt frisatte livsformer, selv om Bøggild Mortensen forsøger at overføre denne periodes hverdagslivsteorier på de etniske minoritetsunge, der er hendes genstandsfelt, og Pedersen og Selmer forsøger at skabe en kobling mellem de internationale migrationsprocesser og forholdet mellem etnisk, kulturel og religiøs identitet i "verdens mindste metropol" (4)(5). I begge tilfælde er der dog tale om noget afgørende nyt, når de sætter den såkaldte andengeneration og dennes problemer på den forskningsmæssige dagsorden. Dermed er de medvirkende til at sætte fokus på aktørniveauet, hvad der i løbet af 90'erne skal vise sig at blive af stor betydning for etnicitetsforskningen i Danmark.

På trods af disse landvindinger må man ikke desto mindre konstatere, at forskningen i etniske minoriteter i 80'erne er styret af en problem-offer-symmetri, hvor de etniske minoriteter enten bliver betragtet som problemer for den samfundsmæssige integration eller som ofre for en mangelfuld kultur, der forhindrer dem i at indgå i modernitetens malstrøm på lige fod med majoritetssamfundets medlemmer for så at sige at prædestinere dem som "modernitetstabere" i det omfang, de overhovedet forsøger at indgå i en sådan overskridelse af deres traditionelle baggrundskultur (Berman, 1982; Røgilds, 1988, 1991, 1995/1998; Schierup, 1993; Schwartz, 1990).

Tøbruddet – 90ernes forskning i etniske minoritetsunge

1989 bliver "the point of no return" for etnicitetsforskningen. Det bliver det år, hvor det ikke længere er muligt at tale om etniske minoriteter uafhængig af klasse, lokalsamfund, køn og generation. Det er især det sidste, der bliver iøjnefaldende, da Kirsten Just Jeppesen fra Socialforskningsinstituttet publicerer *Unge Indvandrere* (1989) og gennem denne kvantitative undersøgelse af de unge indvandreres vilkår gør

såvel den brede offentlighed som forskeroffentligheden opmærksom på den såkaldte andengeneration og dennes problemer. Samme år afholdes der på det nu nedlagte Institut for Kultursociologi ved Københavns Universitet en konference med titlen *Lectures on Everyday Life, Cultural Production and "Race"*(6). Derigennem gøres der opmærksom på de forskellige former for kulturproduktion, som de etniske minoritetsunge i bedste fald kan frembringe i kulturmødet. Men, hvad der måske er endnu vigtigere, bliver 1989 også det år, hvor den første multietniske organisation for etniske minoritetsunge, CEMYC (Council of European Minority Committee), stiftes og relativt hurtigt får stor indflydelse på andre etniske minoritetsunge i samme situation(7). 1989 bliver kort og godt det år, hvor de etniske minoritetsunge for alvor begynder at blive synlige som en særlig ungdomskategori (8). Så selv om det kommer til at tage endnu nogle år, førend dette for alvor udmønter sig i en forskning, der befinder sig i skæringspunktet mellem etnicitets- og kulturstudier på den ene side og ungdomsstudier på den anden, er det i et historisk tilbageblik det år, hvor man begynder at få øje for, at der er i den såkaldte andengeneration også kan findes et nyt dansk råstof.

Kultursociologen Flemming Røgilds står centralt i denne udvikling. Røgilds kommer imidlertid ikke fra det traditionelle "indvandrerforskningsmiljø", men fra den såkaldte Birmingham-skole og er inspireret af dennes udforskning af forholdet mellem stat, "race", nation, køn, klasse og lokalsamfund på den ene side og forholdet mellem etnicitet, modernitet og identitet på den anden. Han har i 1985 været tilknyttet CCCS (Centre for Contemporary Cultural Studies) i Birmingham og har i den forbindelse undersøgt, om der er ved at blive bygget en bro mellem unge sorte og hvide i London, og om der af samme grund er ved at opstå en blandingskultur i England. I *Rytme, Racisme & Nye Rødder* (1988) trækker Røgilds således linien tilbage til den tidlige Birmingham-skoles subkulturstudier i begyndelsen af 70erne, samtidig med at han fokuserer på forholdet mellem "racerne" for derigennem at forsøge at finde frem til kulturelle udtryk, der kan danne formidlende blandingsformer. Målet har ikke så meget været en bagudrettet forklaring af forholdene som en samtids- og fremtidsrettet forståelse af nye brudflader, former og tendenser. Det har også været et mål at udvikle en fremstillingsform, der er i stand til at formidle analysen og budskabet undervejs, samtidig med at den narrative struktur i form af de involveredes egne fortællinger bliver fastholdt som det primære. Derfor er metoden meget sammensat og impressionistisk og for det meste baseret på lange interviewpassager med de unge selv og de pædagoger, lærere, sagsbehandlere, lokalsamfundsaktivister, forskere og kunstnere, der interesserer sig for den transformation af det britiske samfund, brobygningsprocesserne mellem sorte og hvide inden for musik, dans, sprog og litteratur er udtryk for. En af de væsentligste konklusioner i dette værk er, at Storbritannien er det land i Europa, der i slutningen af 80erne er kommet længst i udviklingen af disse brobygningsprocesser og de dermed forbundne blandingskulturer.

Røgilds forsøger at sætte denne ind i et mere globalt perspektiv i sit næste værk, hvor han undersøger, om de kvalitative kultursociologiske metoder kan bruges til at undersøge de fremadrettede tendenser til kulturel og racial brobygning i en langt mere radikaliseret situation, som repræsenteres af det sydafrikanske apartheidsystem ved

overgangen til 90'erne. I *Elefantfuglens land: Sydafrikanske stemmer* (1991) er således udtryk for et ønske om at åbne op for en mere generel og global perspektivering af disse problemstillinger, selv om den bærer præg af at være et mere improviseret, journalistisk-litterært arbejde uden egentlig udvikling af det metodiske og det fremstillingsmæssige.

Det er først med *Stemmer i et grænseland; En bro mellem unge indvandrere og danskere?* (1995/1998), at de teoretiske og metodisk-analytiske erfaringer med møderne med det britiske og sydafrikanske samfund udmøntes i en undersøgelse af det multietniske, multikulturelle, multiraciale og multiracistiske danske samfund. Emnet er de unge "andengenerationsindvandrere" og deres danske omgangskreds i København med nogle enkelte afstikkere til Århus og en nærliggende provinsby. Målet er endnu engang at identificere brobygningsformer og nye blandingskulturer, men denne gang er resultatet blevet en kulturanalyse, der ikke alene søger at oversætte det fra Birmingham-skolen medbragte ungdomskulturperspektiv, Røgilds tidligere har arbejdet med, til en dansk kontekst, men også søger at overskride de traditionelle etnicitetsanalyser ved at lægge vægten på de unges identitetsarbejde i en mere globaliseret modernitet. Vi kommer tættere på hverdagslivet og på de overvejelser og brudflader, der indgår heri, ligesom det sociologisk-kulturelle og det journalistisk-litterære i langt højere grad kommer til at gå op i en forskningsmæssig helhed. I det afsluttende teoretiske kapitel, hvor indsatsen i denne og de foregående bøger sættes i relation til en række af de mere gængse teoretiske og empiriske tilgange til studiet af de etniske minoritetsunge såvel her i landet som i udlandet, præciseres analysens forudsætninger og begrænsninger. Røgilds lancerer en række nye begreber for den anderledes og nye position, de etniske minoritetsunge og de blandt deres danske jævnaldrende, der vælger at bygge en bro til dem, befinder sig i, når de igennem en række indbyrdes forhandlinger om, hvor de kommer fra, og er på vej hen, udforsker en række overlappende - historisk skabte - territorier og mangfoldige identiteter i det, han betegner som et særligt symbolsk grænseland. Udgangspunktet herfor er de unge indvandreres evne til at administrere erindringens hermeneutik og de unge indvandreres og danskeres evne til at udvikle nye strategier i omgangen med deres forskellige etniske, kulturelle og nationale baggrund. Det bliver sådanne begreber som den kulturelle bricolage, der refererer til det forhandlingsspil, de unge benytter sig af, når de henviser til de fælles erfaringer og det fælles rum, som de er i færd med at udforske, og de dermed forbundne liminale etnicitetsformer og transnationale diasporaidentiteter, der bliver sat fokus på som mulige fortolkningsrammer i denne del af bogen. Men det betyder ikke, at der er tale om en voluntaristisk fremstilling af de etniske minoritetsunges muligheder i de tilfælde, hvor de vælger at indgå i sådanne brobygningsprocesser, for Røgilds lægger vægten på den interaktionseffekt, de nye identiteter og blandingskulturer har i form af en mere eller mindre defensiv nynationalisme og nyracisme i det omgivende danske samfund, ligesom han understreger, at disse defensive reaktionsmønstre også dukker op blandt de etniske minoriteter i form af forskellige former for etnicisme.

Af samme grund har Røgilds senere forsøgt at beskrive, hvorledes denne udvikling skal sættes i relation til de mere gængse sociologiske diskussioner om forholdet

mellem social integration og differentiering. Han undersøger, hvorledes de etniske minoritetsunge strukturelt befinder sig i en situation, hvor de nærmest skal finde frem til en magisk løsning på dilemmaet mellem assimilation og marginalisering, mens de på aktørniveauet kan komme til at spille en rolle som mangfoldighedens entreprenører, samtidig med at de kulturelt kommer til at spille en rolle som kulturens pacemakere, fordi de alene i kraft af deres tilstedeværelse er med til at accentuere den særlige grænseproblematik, debatterne om etnisk, kulturel og national identitet er udtryk for (Røgilds 1996,1997,2000, 2001b).

I den ovennævnte trilogi samt i de af ham redigerede numre af tidsskriftet *Social Kritik* (1996, 2001) udforsker Røgilds således de brobygningsprocesser og blandingskulturer, der allerede har manifesteret sig i udlandet (9), og fra og med begyndelsen af 90erne sætter sig sine første spor i Danmark. Dermed fokuserer han også på de forskellige former for grænsekontrol, grænseovervågning og grænseoverskridelser, sådanne nye identitets- og kulturformer blandt de etniske minoritetsunge er indlejrede i.

Denne dialektik mellem en række komplekse transkulturelle alliancer og møder mellem forskellige etniske minoriteter og "racer" er sammen med de mest ekstreme former for vold og racisme også kernen i det kosmopolitiske paradoks, som Røgilds udforsker i *Charlie Nielsens Rejse: Vandring i multikulturelle landskaber* (2000). Her sætter han sig på den ene side den opgave at undersøge forholdet mellem diasporakulturer, racisme og ungdomskulturer og på den anden side den opgave at undersøge det dermed forbundne forhold mellem det globale og det lokale i henholdsvis London og Berlin. Røgilds er interesseret i, om der er ved at opstå en synkronicitet mellem de nye livsrytmer, som brobygningsprocesserne og de dermed forbundne blandingskulturer skaber, og de nye former for racisme, som man også finder i disse metropoler. I modsætning til tidligere gør han det ved at fokusere på den særlige subkultur, de unge hvide "racister", der i løbet af 90erne er blevet synlige i London i takt med, at der er sket en forskydning af racismen fra de indre bydele til de ydre, danner, når de retfærdiggør den vold og terror, de udsætter de etniske minoriteter for, ved at henvise til den manglende fairness i behandlingen af de forskellige "racer". Denne interesse for de racistiske gerningsmænd og den dermed forbundne racisme uden "race" i de ydre bydele følges senere op med en interesse for, hvordan man i forskellige dele af London arbejder med at minimere den racistisk motiverede vold i de forskellige lokalsamfund, samtidig med at Røgilds senere forsøger at indkredse voldens betydning som en lindring af det ressentiment, de sociale udstødningsprocesser skaber hos visse befolkningsgrupper. Det får ham til at interessere sig for den status, teorierne om det civile samfund, kulturelt tilhørsforhold, og hybriditet som kritisk forskel eller multikulturel maskerade har ved 90ernes slutning igennem en række interviews med nogle af de førende teoretikere i England om disse problemstillinger. Røgilds fortsætter sin rejse i et Europa i racismens skygge ved at tage til Berlin og undersøge, om den højreradikale subkultur i Tyskland kan betragtes som en social bevægelse, der har sin oprindelse i samfundets midte. Afdækningen af disse mekanismer får ham til at konkludere, at man som sociolog må foretage en kulturanalyse af den overgang fra et risikosamfund til et angstsamfund, der karakteriserer store dele af de moderne samfund, hvis man vil undgå at forstærke forudsætningerne for en etnificering og racialisering af spændingerne mellem de mest

marginaliserede befolkningsgrupper. Rejsen afsluttes med et møde med det nye Tyskland, der også er ved at opstå i form af de brobygningsprocesser og de dermed forbundne blandingskulturer, der i lighed med England præges af de etniske minoritetsunge og deres rekonstruktion af deres etniske, kulturelle og nationale baggrund i deres nye "hjemland".

Der er således tale om en vis spændvidde i de temaer, der endnu engang forsøges indkredset igennem en kvalitativ kultursociologisk undersøgelsesmetodik, men Røgilds benytter sig i modsætning til tidligere af en maskeret fortæller i form af sociologen Charlie Nielsen. På denne måde bliver teksten til en hybridform eller et kulturmøde, om man vil, samtidig med at der plæderes for, at der fremover må fokuseres på alle elementerne i det kosmopolitiske paradoks med dennes dialektik mellem de nye transkulturelle alliancer, der ligger til grund for brobygningsprocesserne og de dermed forbundne blandingskulturer, og de nye former for racisme, der opstår i kølvandet herpå (Røgilds, 2000).

Røgilds arbejder i øjeblikket på et projekt om det kulturmøde, der kan opstå i det socialpædagogiske arbejde med de såkaldte "utilpassede" eller marginaliserede unge i en situation, hvor den politiske diskurs om migranter, minoriteter og statsborgerskab i vidt omfang er baseret på lejrtenkning (10).

EN anden af de forskere, der har sat sig afgørende spor i udforskningen af de etniske minoritetsunges særlige situation i 90ernes Danmark, er antropologen Yvonne Mørck. I lighed med Røgilds kommer hun ikke fra det traditionelle "indvandrerforskningsmiljø" og den dermed forbundne dikotomi mellem en majoritets- og minoritetsproblematik. Hun har i kraft af sin interesse for etnicitetsstudier på den ene side og kønsstudier på den anden en anderledes tilgang til studiet af multikulturalisme, køn, generation og etnicitet, hvad der senere skal vise sig at blive frugtbart for forskningen på disse områder.

I *Bindestregsdanskere: Fortællinger om køn, generationer og etnicitet* (1998b), der indtil videre er Mørcks hovedværk, gør hun indledningsvis opmærksom på, at hun vil undersøge, hvorledes de etniske minoritetsunge tackler de modernitetsprocesser, de er indlejrede i, fordi de, i og med de eksponeres for flere forskellige forståelsesuniverser og livsmåder, også har en mulighed for at udvikle nye køns- og menneskeopfattelser.

Mørck er med andre ord interesseret i, om de etniske minoritetsunge er i stand til at koble flere forskellige kultursæt, således at de ender med at skabe kreoliserede kulturformer i hverdagslivets praksis, eller om de i stedet for at blande varierende kulturelle strømme snarere pendler fra én kulturel kontekst til en anden. De etniske minoritetsunge ses hverken som bærere af en uforanderlig traditionel kultur eller som tro kopier af etniske danskere. I lighed med Røgilds opfatter hun dem som potentielle skabere af en ny hybridkultur, hvor de på forskellig vis kan finde frem til det bedste fra de to kulturer. Kultur og etnicitet betragtes således ikke som noget statisk, men som noget processuelt og dynamisk, der skabes, forhandles og iscenesættes på forskellig vis afhængig af konteksten. Det bliver således de unges evne til at klare sig i

spændingsfeltet mellem den kulturarv, de har med sig fra oprindelseslandet, og den kulturpåvirkning, de oplever igennem deres opvækst i Danmark, der bliver et af bogens væsentligste omdrejningspunkter. Men der, hvor Røgilds i sin fremstilling umiddelbart lader læseren møde de unge i de ungdomsklubber, projekter og multietniske foreninger som CEMYC for til sidst at perspektivere disse møder teoretisk, starter Mørck med en yderst grundig solid og velargumenteret gennemgang af en række teoretiske positioner. Hun diskuterer først og fremmest, hvorledes teorierne om traditionalitet, modernitet og multikulturalisme på den ene side og kultur, etnicitet og identitet på den anden har udviklet sig internationalt for så at indkredse det teoretiske felt, der især har hendes interesse, når hun siden hen problematiserer, hvorledes de transnationale forandringer, de globale migrationsprocesser har resulteret i, også har gjort køn og kultur til et uadskilleligt par, der i visse tilfælde kan blive så sammenflettet, at det bliver kønnet, der kommer til at udgøre en af de sidste bastioner i forbindelse med tilpasningen til Danmark.

Mørck påpeger i den forbindelse, hvorledes der i visse tilspidsede situationer nærmest er tale om en ligestilling mellem køn, kultur og kulturel loyalitet og en fastholdelse af den traditionelle etniske, kulturelle og nationale identitet. Det bliver denne sammenkobling eller forsøgene på at opløse den, der bliver det centrale i de fortællinger om køn, generationer og etnicitet, der udgør bogens empiriske del, når hun afrunder den teoretiske afdeling ved at konstatere, at de etniske minoritetsunge kan ses som en prisme, der belyser diasporalivets og multikulturalismens personlige og samfundsmæssige dilemmaer, hvis man begynder at lytte til, hvorledes de unge selv formulerer sig omkring sådanne temaer som kulturel loyalitet, kulturel kontinuitet og forandring. Hendes undersøgelse bygger på et omfattende feltarbejde blandt en gruppe etniske minoritetsunge i alderen 16 – 30 med en tyrkisk, pakistansk og marokkansk baggrund i København med særlig fokus på kvinderne. Materialet er baseret på kvalitative interviews med 18 unge på gymnasier og pædagogseminarier og på deltagerobservation over en længere periode i forskellige multietniske ungdomsorganisationer – herunder CEMYC. De unge i Mørcks undersøgelse hører til de mere ressourcestærke blandt de etniske minoritetsunge; de er i gang med en ungdoms- og videreuddannelse og har et personligt overskud og motivation til at fungere som de etniske minoritetsunges officielle talerør. Det betyder også, at de har en længere erfaring med de mest påtrængende temaer i de unges hverdagsliv, og ved at lytte til de unges fortællinger giver Mørck en fremstilling af forholdet mellem ære og skam; køn, seksualitet og formering; forældrenes angst for at miste; opdragelsesstrategier og køn og de dermed forbundne strategier for udviklingen af en urban etnisk bevidsthed med uddannelsesperspektivet som et af de væsentligste omdrejningspunkter for de yngre etniske minoritetskvinders kulturelle frisættelse. Derigennem demonstrerer Mørck, at hun i kraft af sin indlevelsesevne rent faktisk evner at placere sig i skæringspunktet mellem køns- og etnicitetsstudier, samtidig med at hun er i stand til at udfolde dette på en sådan måde, at der nærmest bliver tale om eksemplariske fællesskaber. I den afsluttende teoretiske, politiske og praktiske perspektivering af dette store og omfattende teoretiske og empiriske materiale påpeger hun, at hvis ikke unge med “en høj grad af integrationsvilje får mulighed for at føle

Danmark som et hjem, er der stor fare for udstødelse og marginalisering, hvilket igen giver grobund for kulturel og religiøs essentialisme” (Mørck, 1998, s.299).

Der er dog ikke tale om en forestilling om et utopisk multikulturelt paradys i denne konstatering, men om en understregning af at selv demokratiet kan anskues relativt, således at det må blive autonomien og den dermed forbundne respekt for forskelligheden, der bør være det bærende princip, hvis de såkaldte bindestregsdanskere skal kunne finde et rum i det øvrige samfund, hvori de kan udfolde sig. Det er således dette tema, der som en rød tråd går igen i de artikler, Mørck siden har skrevet, om så forskellige emner som multikulturelle fiktions- og dokumentarfilm; migration, kvinder og skønlitteratur; etniske minoritetsunge og demokratisk medborgerskab og den udfordring, de udgør for en moderne ungdomssociologi (1996, 1998, 1999, 2000, 2001a, 2001b).

Mørck arbejder i øjeblikket på et projekt om de multikulturelle udfordringer, ungdomsuddannelserne i Danmark står overfor, ved at foretage en kvalitativ, komparativ undersøgelse af forestillinger om kultur- og værdipluralisme blandt danske elever, etniske elever og lærere på et alment og et handelsgymnasium(11).

Kultursociologen Mehmet Ü. Necef er en tredje af de forskere, der i løbet af 90erne har sat sig sine spor i såvel forskningen som de offentlige debatter om etniske minoritetsunge. Han har i sin magisterkonferens *Etnisk kitsch – og andre (post)moderne fortællinger om “De Andre”* (1992) gjort sig til talsmand for, at man ikke skal nærme alt for store illusioner om, at indvandrernes kulturer i længden kan overleve som andet end en form for etnisk spil og selviscenesættelse i det møde mellem forskellige kulturer, danskerne og indvandlerne repræsenterer. Det bliver derfor retten til og mulighederne for frit at vælge, hvad man vil benytte sig af som etniske markører, der bliver det centrale i hans analyse af de mere dynamiske aspekter af forholdet mellem etnicitet, modernitet og identitet. Necef hævder således, at de unge indvandrere med en nærmest ubønhørlig historisk logik udvikler en symbolsk etnicitet som erstatning for den mere traditionelle med dennes tilknytning til sted, stand, slægt og religion. Det er i mangt og meget en forfriskende synsvinkel og påpegning af, at der ikke bare forekommer en etnisk kamp og en dermed forbunden kritik af det assimilatoriske indhold i den danske integrationspolitik blandt de etniske minoritetsunge, men også forekommer et etnisk spil og en selviscenesættelse i deres perspektivering af det sociale rum, eftersom der er tale om et dybereliggende sammenstød mellem traditionelle og moderne livsværdier. Necef problematiserer således den tyrkiske kulturs nutidige og fremtidige position i et multikulturelt Danmark. Det er også et af de gennemgående elementer i hans Ph.d.-afhandling om etnisk identitet og sprogskifte blandt andengenerationstyrkere i Danmark *Ethnic Identity and Language Shift among young Turks in Denmark* (1996). Heri understreges det, at der fra generation til generation langsomt sker et sprogligt skifte fra henholdsvis tyrkisk og kurdisk til dansk, men at dette sprogskifte ikke nødvendigvis indebærer, at man ophører med at identificere sig som enten tyrkisk eller kurdisk, således at kulturen vedbliver med at være en arena, hvor alle kæmper for at definere dens indhold. Med disse værker har Necef selv gjort sig til en del af denne, samtidig med at han har

iscenesat sig som djævlens advokat ved i egne øjne at beskæftige sig med det, andre undlader at give sig i kast med. Dette kommer først og fremmest til udtryk i kampskriftet *Jeg vil ikke være en simpel fremmedarbejder som min far* (1994), hvor han problematiserer forestillingen om, at man kan bevare den danske velfærdsstat i dens nuværende udformning, hvis man skal gøre noget alvorligt for at integrere de etniske minoriteter på arbejdsmarkedet, og i artiklerne om seksualitetens rolle for de etniske minoriteters integration, hvor han undersøger nogle af myterne om den rolle, seksualiteten spiller i kulturmødet mellem danskere og etniske minoritetsunge (1997, 2000).

Det er dog ikke emnerne og selviscenesættelsen, der kan gøre Necefs produktion problematisk, men forestillingen om, at de etniske minoritetsunge opfører sig på samme måde som i USA og Canada og udvikler en sådan symbolsk etnicitet i et Europa, hvor etniske minoritetsunge med en muslimsk baggrund i den grad er udsat for forskellige former for nyracisme og dermed forbundne islamofobiske træk (12).

At de etniske minoritetsunge både er i færd med at erobre helt nye territorier og danne helt nye fællesskaber, samtidig med at de bliver konfronteret med forskellige former for nyracisme i forskellige europæiske metropoler, er nogle af de aspekter, der står centralt for den fjerde forsker, Üzeyir Tireli, der har haft betydning for forskningen i etniske minoritetsunge i 90ernes Danmark.

I sin bog *Hverdagens erobring: Etniske minoritetsunge i europæiske storbyer* (1999) forsøger Tireli at indkredse sådanne temaer som etniske minoritetsunges risiko for en følelsesmæssig og social eksklusion i et samfund, der behandler dem diskriminatorisk, over for etnisk diaspora, nye identitetskonstruktioner, flerkulturelle fællesskaber samt religionens politisering i takt med nyracismens fremmarch i Europa. Hvor Necef primært er interesseret i den individuelle frigørelsesproces, er Tireli interesseret i de etniske minoriteters vilkår som sådan, samtidig med at han i lighed med Røgilds og Mørck gør op med de essentialistiske kulturanalyser, de konfronteres med. Dette gør han ved at foretage en teoretisk og empirisk undersøgelse af, hvorledes den multietniske udvikling afspejler sig i de unges hverdagsrelationer, og hvordan de forvalter de nye identiteter i mødet med nyracismen. Det, der især gør hans bog værdifuld, er det omfattende interviewmateriale, han har indsamlet med unge mellem 16 - 28 i København, Amsterdam, Berlin og London i tilgift til de interviews med ungdoms- og socialarbejdere, der indrammer samtalerne med de unge. Læseren kommer således på en rejse, hvor hun blandt andet får noget at vide om de unges holdninger til arbejde og arbejdsfællesskaber; byens tiltrækningskraft med den dyrt købte frihed i fritiden og de risici, de unge må lære at tackle i byens rum, samt forholdet til kærlighed, kvinder og selvidentitet. Derigennem afdækker Tireli både kompleksiteten og variationen i de måder, hvorpå de etniske minoritetsunge forvalter hverdagslivets relationer indenfor sådanne områder som arbejde, fritid og venskabs- og intimrelationer. Han understreger i den forbindelse, at de unge dels distancerer sig fra såvel forældrenes som majoritetsbefolkningens kultur- og normopfattelse og dels forsøger at rekonstruere begge dele ved at opfinde nye etniske og kulturelle identiteter. I det sidste tilfælde bliver der ifølge Tireli tale om to forskellige

identitetsdannelsestendenser, idet de unge enten kan vælge at koncentrere sig om en transnationalt orienteret eller en etnisk orienteret. Hvis man vælger den transnationalt orienterede udgave af identiteten, får denne i modsætning til de unge med en majoritetsbaggrund, der også orienterer sig globalt, en antiracistisk dimension, hvorimod man, hvis man vælger den etnisk orienterede, forsøger at finde et ståsted i den etniske baggrund, samtidig med at de ifølge Tireli udvikler en negationsidentitet, fordi de tager afstand fra de vestlige værdier, som i deres øjne er symboliseret ved diskrimination og eksklusion. Det bliver broderskabet og Islam, der kommer til at fungere som et modstykke til nyracismen og den modernistiske fragmentering og rationalisering af livsområderne hos denne gruppe af etniske minoritetsunge med rødder i arbejderklassen, hvorimod de transnationalt orienterede snarere har rod i middelklassen. Tireli foretager således en række interessante perspektiveringer af sit omfattende empiriske materiale og afslutter dette ved at sætte de unges erfaringer ind i en diskussion om civilsamfundet og det multikulturelle medborgerskab, hvis man skal skabe et samfund baseret på interessefællesskaber frem for etniske fællesskaber.

Tireli er medforfatter til undersøgelserne *Æblet falder langt fra stammen* (1992) og *Etniske minoriteter og hverdagslivet* (1997). Han er i færd med at afslutte en Ph.d.-afhandling om behovet for en dialogisk pædagogik i såvel daginstitutionerne som uddannelsesinstitutionerne (13).

Af andre relevante bidrag til forskningen i etniske minoritetsunge kan nævnes socialpsykologen Rasmi Singlas Ph.d.-afhandling *Ungdomsrelationer og etnicitet: Et socialpsykologisk studie samt implikationer for psykosocial behandling* (2000). Singla er medforfatter til *Etnisk minoritetsungdom i Danmark: Om deres psykosociale situation* (1995) og har udvist en særlig interesse for interventionsformer i psykosocialt arbejde med etniske minoritetsunge. Hun er tilknyttet *TTT (Transkulturelt Terapeutisk Team for unge indvandrere og flygtninge)*. Et andet væsentligt socialpsykologisk bidrag til udforskningen af etniske minoritetsunge er socialpsykologen Dorthe Staunæs' bog *Transitliv: Andre perspektiver på unge flygtninge* (1998). Dorthe Staunæs undersøger en gruppe unge flygtnings hverdagsliv i en dansk asytlejr et sted i provinsen med særlig fokus på den marginalisering og andetgørelse, der hersker i lejren. Bogen fokuserer især på de selvopfattelser og handlemåder, de unge udvikler som en konsekvens af den måde, arbejdet og præasyltiden er struktureret på, og den viser, hvordan de unge på forskellig vis forsøger at håndtere et liv i samfundets margin. Metodisk er det særlige ved projektet, at Dorthe Staunæs har inddraget de unge heri ved at udstyre dem med engangskameraer, således at de via fotografiet har kunnet bidrage med nye perspektiver på deres situation og på sig selv.

Nævnes bør også Jonas Lindholm og Kirstine Vinderskov, der i deres afhandling *Generationen der blev kulturpendlere: Et kvalitativt studie i unge muslimers hverdag* (1997), undersøger, i hvilket omfang de etniske minoritetsunge med muslimsk baggrund fungerer som kulturpendlere eller snarere føler sig nødsaget til at leve et slags dobbeltliv, hvor de pendler mellem to verdner og på en og samme tid bruger en sådan gråzone som baggården i et socialt boligbyggeri til at rekonstruere og redefinere

etniciteten og den kønskulturelle arv. Endelig har Lulu Hjarnø udgivet "*Rødderne*" fra *Blågårds Plads* (1998), et forsøg på at afdække ligheder og forskelle mellem de såkaldte "gadebander" og de forskellige ungdomsgrupperinger blandt etniske minoritetsunge på Nørrebro. "*Gadebande*": *En kritisk sociologisk analyse* (2001) af en gruppe sociologistuderende ved Københavns Universitet er et andet bud på denne problematik (14).

Forskningen i de etniske minoritetsunges kulturproduktion i denne periode er repræsenteret ved musiketnologen Eva Fock. Hun har i *Mon farven har en anden lyd? Strejftog i 90ernes musikliv og ungdomskultur i Danmark* (2000) foretaget en undersøgelse af, hvorvidt de etniske minoritetsunge, der er vokset op i Danmark, også har udviklet en særlig musikalsk subkultur med en blanding af klangbilleder fra de unges baggrundskultur og den vestlige populærmusik. Fock kommer i sin detaljerede undersøgelse ind på de unges faktiske musikforbrug i skolerne, ungdomsskolerne, musikskolerne, øvelokalerne og de forskellige indvandrerforeninger, ligesom hun gør rede for, hvad det er for en musik, de meget få aktivt udøvende musikere blandt de etniske minoritetsunge faktisk dyrker. Et af resultaterne af hendes undersøgelse ser ud til at være, at de unge stort set lytter til den musik, der passer til sammenhængen, således at de også på det område ser ud til at fungere som mangfoldighedens entreprenører, selv om der endnu ikke har udviklet sig lige så mange bricolageformer på dette felt som i udlandet. Hvorvidt der ligger en konkret utopi i denne evne til at mixe forbruget af forskellige genrer, diskuteres dog ikke.

Til sidst skal nævnes fire netop påbegyndte Ph.d.-projekter. Kathrine Vitus Andersen er påbegyndt et projekt på Sociologisk Institut, K.U. om *Mødet mellem systemet og "utilpassede" etniske minoritetsunge*, ligesom Kristina Grünenberg er påbegyndt et projekt samme sted om eksilets betydning for den måde, tidligere bosniske flygtninge opfatter deres hjem og hjemløshed på., med titlen *Er hjemmet der, hvor hjertet er, eller der, hvor jeg hænger min hat?* (15). Desuden har Camilla Elg og Kirsten Hviid påbegyndt to Ph.D.- projekter på AMID (Akademiet for Migrationsstudier i Danmark), AAU om *Unge kvindelige indvandrere og stil* og *Unge immigranter og ungdomskriminalitet* (16).

Kulturstudiernes kritiske potentiale

Den ovenstående redegørelse viser, at der fra og med begyndelsen af 90erne er påbegyndt en uhyre væsentlig grundforskning på området. Der er imidlertid tale om et så komplekst felt, at det kan være svært at finde frem til en fællesnævner. Skal man komme med et bud herpå, må det bestå i, at det er aktørniveauet, der på forskellig vis kommer i centrum. Det er hverken interessen for de etniske minoriteters forhold til majoriteten og det dermed forbundne integrationsparadigme eller interessen for de forskellige aspekter af kulturmødet og det dermed forbundne opgør med de essentialistiske kulturformer, der har været afgørende for denne forskningsindsats, men den rolle de enkelte aktører kan komme til at spille for brobygningsprocesserne og de blandingskulturer, der er ved at udvikle sig i det danske samfund. Dermed repræsenterer de forskellige bidrag både et forsøg på at forbinde det strukturelle og kulturelle niveau med aktørniveauet og et forsøg på at få belyst det ambivalente,

modsætningsfyldte og paradoksale i de erfaringer, der præger de etniske minoritetsunges identitetsdannelse. Denne helhedsorientering er imidlertid så ny, at den hverken har spillet nogen dominerende rolle ved de hidtidige forskningscentre på området (17) eller i den offentlige debat om "indvandrere og flygtninge", ligesom den heller ikke har sat sig særligt synlige spor i de politiske foranstaltninger, der indtil videre er blevet foretaget for at fremme integrationen af de etniske minoritetsunge i det danske samfund. Det virker, som om kløften mellem beslutningstagerne og forskerne stadigvæk er alt for stor til, at der kan drages den fulde nytte af den grundforskning, der er kommet frem i 90erne.

I en sådan situation er det ikke underligt, at der er sket en vækst i de evalueringsrapporter og surveyanalyser, der kan informere de forskellige tænketanke, politikere, ministerielle embedsmænd og administratorer i øvrigt om de forskellige aspekter af de etniske minoriteters integration. Men jeg skal ikke desto mindre fastholde nødvendigheden af yderligere forskning på området ved at pege på nogle af de teoretiske og metodiske landvindinger, den hidtidige forskning har budt på og ved at komme med nogle forslag til yderligere forskning på området.

Forskningen i etniske minoritetsunge og de subkulturelle identitetsdannelser, de måtte være i færd med at udvikle, har i 90erne været forankret i forskellige aspekter af kulturanalyserne frem for de deciderede sociologiske analyser. Det gælder både for Røgilds' forankring i Birmingham-skolens oprindelige subkulturstudier og hans gradvise overskridelse heraf gennem hans teoretiske placering i skæringspunktet mellem etnicitets- og kulturstudier på den ene side og ungdomsstudier på den anden, Mørcks kobling af køns- og etnicitetsstudier, Necefs mere postmodernistiske tilgang hertil samt Tirelis forsøg på at videreføre disse bud på studiet af etniske minoritetsunge gennem hverdagslivsanalysernes optik. Samtidig har de i deres analyser af dette komplekse felt budt på en stor kreativitet og variation i den metodiske tilgang til området og de måder, hvorpå resultaterne fremstilles. I Røgilds' tilfælde tangerer dette endda det litterære, men det gælder for de fleste af de nævnte forskere, at formidlingsprocessen rent faktisk er blevet prioriteret relativt højt i den på kvalitative studier baserede forskningsproces, således at de nævnte værker også har fundet en relativ stor udbredelse (18).

Det kan derfor undre, at der i den danske forskning stadigvæk er en så ringe kontakt mellem de mere traditionelle velfærdsstatsorienterede sociologiske analyser af de etniske minoriteters integration og den kulturanalytiske tilgang til forholdet mellem etnicitet, modernitet og identitet. Den ovenstående forskning har vist, at det er gennem en forøget viden om de etniske minoritetsunges erfaringer og identitetsdannelse, man kan få noget mere at vide om den multietniske, multikulturelle, multiraciale og multiracistiske virkelighed i dagens Danmark. Samtidig kan man få belyst de forskellige aspekter af arbejdsløsheden blandt "anden- og tredjegenerationen", de såkaldte ungdomsbander og de implosioner, der kan opstå i de multikulturelle bydele i form af såkaldte "raceuroligheder" samt risikoen for en islamisering af de unge for blot at komme med en tilfældig sammenstilling af nogle af de væsentligste temaer, der med mellemrum dukker op i den offentlige debat. En forklaring på dette "misforhold"

kan være, at de traditionelle velfærdsstatsorienterede sociologiske analyser på dette område er så forankrede i en problem-offer symmetri, at man overhovedet ikke problematiserer den ulige distribution af magten, der ligger til grund for den nationale konstruktion af forholdet mellem majoritet og minoritet, og derfor heller ikke har øje for nødvendigheden af at udvikle et multikulturelt medborgerskab, man også kan finde behandlet i dele af den ovennævnte forskning, når spørgsmålet om social inklusion og eksklusion bringes på bane (Mørck, 1998, 2001; Røgilds, 2000; Tireli, 1999). På denne måde kommer man til at udelukke så relevante forskningstemaer som den globalisering fra neden, der er forbundet med de etniske minoritetsunges oplevelse af deres kulturelle tilhørsforhold, ligesom man kommer til at overse den fornægtelse af hverdagsracismen, de unge støder på, når man i det danske samfund bliver ved med at operere med et integrationsbegreb, der ikke er baseret på en gensidig integrationsproces (19).

Den udgave af kulturanalyserne, som kulturstudierne repræsenterer, har på den ene side været præget af en række vigtige identitetskriser og på den anden af en stigende internationalisering. Identitetskriserne har især gået på, hvorvidt man skal vægte en strukturalistisk eller en kulturalistisk tilgang til feltet, mens internationaliseringen har været præget af en række væsentlige diskussioner om det nødvendige i at vende tilbage til det kritiske potentiale, der oprindeligt har kendetegnet de britiske kulturstudier. Samtidig har man igennem denne genopdagelse af de britiske kulturstudiers forhistorie måttet erkende, at der også er sket en forskydning fra de oprindelige mikrosociologiske subkulturstudier til en orientering imod mere makrosociologiske problemstillinger inden for kulturstudierne. De får i mange tilfælde både karakter af samtidsdiagnoser og studier i de forskellige aspekter af dialektikken mellem diasporabevægelser og diasporakulturer, når forholdet mellem det globale og det lokale skal afdækkes (Brah, 1996; Clifford, 1997; Gilroy, 1993; Grossberg, 2001; Røgilds, 2000). Men uanset hvor mange identitetskriser kulturstudierne har gennemgået og hvilke områder, de har valgt at koncentrere sig om, ser de i den britisk inspirerede udgave fortsat ud til at orientere sig imod det spændingsfelt mellem teori og verdslighed, der gør verden til et påtrængende anliggende for dem (Johansson et al., 1999; Morley & Kuan-Hsing Chen, 1996; Røgilds, 2001a; Trondman, 1999).

Der er derfor al mulig grund til fremover at kræve et større samarbejde mellem disse to forskellige tilgange til studiet af etniske minoritetsunge i Danmark (20).

Noter

1. Der er både ved at blive skabt et begreb for denne forskning og flere centre herfor. Jeg tænker på IMER (International Migration og Etniske Relationer), der både henviser til forskningscentrene med dette navn ved Universitetet i Bergen i Norge og ved Malmö Högskola i Sverige, ligesom det i jargonen henviser til den såkaldte IMER-relaterede forskning.
2. Arbejdskraftmigrationen til Danmark begyndte sidst i 60erne som et konjunkturbestemt fænomen, og den fortsatte til indvandrerstoppet i 1970 og 1973, hvor indvandringen af arbejdskraft definitivt stoppede. På dette tidspunkt udgjorde antallet af "fremmedarbejdere" fra de typiske udvandringslande i alt 13.390, og den

- mærkbare stigning, der sidenhen er konstateret, skyldes kædemigrationen og familiesammenføringerne, som steg i takt med den politiske og økonomiske ustabilitet i hjemlandet (Tireli, 1999, s.14f.). Når jeg alligevel betegner Danmark som et "indvandringsland" er det for at spille på en modsætning mellem Danmark og den officielle politik i de typiske "indvandrerlande" Australien, Canada, New Zealand og USA.
3. Jonathan Schwartz har i en glimrende artikel gjort rede for det overordnede integrationsparadigme, der karakteriserede denne periodes forskning. Se Jonathan Schwartz "On the Representation of Immigrants in Denmark" in: Flemming Røgilds *Every Cloud Has A Silver Lining: Lectures on Everyday Life, Cultural Production and "Race"*. Copenhagen. 1990.
 4. Flemming Røgilds kommer i *Stemmer i et grænseland: En bro mellem unge indvandrere og danskere?* København, 1995/98 (s.238) med en alt for unuanceret læsning af disse bidrag til etnicitetsforskningen i Danmark. Dette skulle gerne råd bod herpå.
 5. Jeg tænker på Århus og det kælenavn, den tituleres med af de, der elsker denne by.
 6. Konferencen *Lectures on Everyday Life, Cultural Production and "Race"* blev organiseret af kultursociologerne Flemming Røgilds og Jonathan Schwartz som et møde mellem forskere fra den såkaldte Birminghamskole og danske forskere, der i deres forskning var blevet inspireret heraf. Samtidig havde den til formål at demonstrere, hvorledes der ved det nu nedlagte Institut for Kultursociologi, KU fandtes en kreativitet og mangfoldighed, der slet ikke berettigede, at det allerede på det tidspunkt var blevet besluttet, at det ligesom Sociologisk Institut, KU skulle nedlægges. Se Flemming Røgilds (Ed.). *Every Cloud Has A Silver Lining: Lectures on Everyday Life, Cultural Production and "Race"*. Copenhagen.1990.
 7. CEMYC (Council of European Minority Committee) blev stiftet i 1989 på foranledning af Europarådet. Den havde sin storhedstid fra 1990 – 1995. Se iøvrigt Mørck (1998) og Røgilds (1995/98).
 8. Ungdomsforskningen i Danmark står relativt svagt sammenlignet med de andre nordiske lande, men man kan finde de første udtryk herfor i Sven Mørch *At forske i ungdom: Et socialpsykologisk essay*, København, 1985 og i de tekster fra Birminghamskolen, Joi Bay og Kirsten Drotner har redigeret i antologien *Ungdom. En stil, et liv*. (1986). Sidstnævnte rummer også en enkelt tekst om de såkaldte "raceuroligheder" i England i 1981, men ellers er det karakteristisk for begge publikationer, at de etniske minoritetsunge endnu ikke betragtes som en del af ungdomskategorien. Det er således først i 1992, at der på *Den 2. Nordiske Ungdomsforskningskonference* i København bliver oprettet en workshop omkring multikulturel ungdom under ledelse af Elo Nielsen og Flemming Røgilds. Oplægsholdere på denne workshop var Magnus Berg, Yvonne Mørck, Rasmi Singla og Boel Westerberg.
 9. Se Andersson, 2000; Back, 1996; Bauman, 1996; Berg, 1994; Cohen, 1997, 1999; Gilroy, 1987, 1993; Hebdige, 1979, 1987; Hewitt, 1986; Jones, 1988; Ristilammi, 1996; Sernhede, 1996; Ålund, 1997 om den omfattende forskning i etniske minoritetsunge i Storbritannien, Sverige og Norge.
 10. Røgilds er blevet tildelt støtte fra Forskningsstyrelsens kulturmødebevilling. Projektet er tilknyttet Sociologisk Institut, KU og varer fra 1.1.2001 – 31.8.2002.

Det har titlen: *Med hjemløsheden som hjem: En undersøgelse af de diasporiske identiteters og kulturmøders muligheder i et Europa, hvor diskursen om migranter, minoriteter og statsborgerskab i vidt omfang er domineret af lejrtænkning*. Der er tale om en teoretisk og empirisk analyse af den rolle, etniciteten spiller i kampen om det politiske hegemoni med fokus på debatten om “rigtige” og “forkerte” indvandrere og på de socialpædagogiske foranstaltninger, man benytter sig af i arbejdet med “utilpassede” (etniske minoritets)unge

11. Mørck har fået tildelt støtte fra SSF (Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd) til et projekt om ungdomsuddannelser i Danmark. Projektet er tilknyttet Sociologisk Institut, KU og varer fra 1.2.2001 – 31.1.2003. Det har titlen *Multikulturelle udfordringer på ungdomsuddannelser i Danmark: En kvalitativ og komparativ undersøgelse af forestillinger om kultur- og værdipluralisme blandt danske elever, etniske minoritets elever og lærere*. I projektet sammenlignes et alment gymnasium og et handelsgymnasium for at få belyst, hvad disse forestillinger betyder for uddannelsesstedets sociale og faglige miljø.
12. Se Tariq Modood (1997) og Claire Alexander (2000).
13. Tirelis Ph.D.-projekt har titlen *En dialogisk pædagogik: Om behovet for en dialogisk pædagogik i mødet mellem det nationale Danmark og de multietniske daginstitutioner og uddannelsesinstitutioner*. Projektet har været tilknyttet DAMES (Danish Centre for Migration and Ethnic Studies); Syddansk Universitetscenter, Esbjerg og Institut for Organisation og Sociale Forhold, AUC. Det er endnu ikke blevet færdigbedømt.
14. Se Andersen, Arnsfelt Mette; Christensen, Stine; Minke, Kjær Linda & Rie Vesterbæk Mørck *Gadebånd: En kritisk sociologisk analyse*. Hovedopgave v. Sociologisk Institut, KU 2001 & Andersen, Arnsfelt Mette et al. “Rodet ungdom – unge rødder” i *Social Kritik nr. 77*. 2002.
15. Begge projekter er tilknyttet Forskerskolen for Integration, Produktion og Velfærd ved Sociologisk Institut, KU. Vitus Andersens Ph.D.-projekt *Mødet mellem systemet og de “utilpassede” etniske minoritetsunge* søger at belyse, hvilke udstøelsesprocesser der er på spil for unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund i mødet med to socialpædagogiske institutioner og med systemet i bred forstand. Grünenbergs projekt – *Er hjemmet der, hvor hjertet er, eller der, hvor jeg hænger min hat?* - om de tidligere bosniske flygtninges syn på den betydning, eksilet spiller for deres forhold til hjem og hjemløshed, er baseret på en teoretisk og empirisk undersøgelse af en gruppe tidligere bosniske flygtninge syv år efter, Grünenberg oprindeligt har studeret dem i sit speciale. Se Grünenberg, 1997.
16. Elgs *Unge kvindelige indvandrere og stil* fokuserer på, i hvilket omfang sådanne fænomener som klædedragt og stil kan åbne op for en offentlig debat om interkulturel kommunikation og den rolle, de unge kvindelige indvandrere spiller herfor. Hviids projekt om *Unge immigranter og ungdomskriminalitet: En komparativ undersøgelse af risikogrupper blandt unge med immigrantbaggrund i henholdsvis Karlebo og Ålborg Kommune med udgangspunkt i gadelivsstilsformer* har til formål at undersøge det faktiske forhold mellem de etniske minoritetsunges baggrund og deres kriminelle adfærd såvel empirisk som teoretisk. Begge projekter er tilknyttet AMID (Akademiet for Migrationsstudier i Danmark), AAU.

17. Der tænkes på DAMES (Danish Centre for Migration and Ethnic Studies), Syddansk Universitetscenter, Esbjerg fra 1995 – 2000 og AMID (Akademiet for Migrationsstudier i Danmark), AAU, der startede i februar 2001.
18. Jeg tænker her på den udbredelse, Mørck, Røgilds og Tireli har haft i forskellige dele af undervisningssektoren lige fra de videregående ungdomsuddannelser til universiteterne.
19. Det ville være et relevant forskningstema at undersøge, hvorfor der hersker sådanne politiske barrierer mod forståelsen af den rolle, de etniske minoritetsunge spiller i udformningen af de blandingskulturer, der har været omtalt i dette notat. Spørgsmålet er, om den vægt, der lægges på integrationsparadigmet, hænger sammen med en fornægtelse af hverdagsracismen. Dette tema behandles i hvert fald delvis af antropologen Peter Hervik i den af ham redigerede *Den generende forskellighed* (1999).
20. Det kan diskuteres, om kulturstudierne skal være en selvstændig disciplin eller om det blot skal være en særlig analytisk tilgang (Johanson et al., 1999).

Litteratur

- Alexander, Claire. 2000. *The Asian Gang*. Oxford. Bergh Press.
- Andersen, Arnsfelt Mette; Christensen, Stine; Minke Kjær Linda & Rie Vesterbæk. 2001. *Gadebande: En kritisk sociologisk analyse*. Hovedopgave v. Sociologisk Institut. KU.
- Andersen, Arnsfelt Mette; Christensen, Stine; Minke Kjær Linda & Rie Vesterbæk. 2002. "Rodet ungdom – unge rødder" i *Social Kritik* Nr. 77
- Andersson, Mette. 2000. *All five fingers are not the same Identity work among ethnic minority youth in an urban Norwegian context*. IMER. University of Bergen.
- Arenas, Julio G. & Rashmi Singla. 1995. *Etmisk minoritetsungdom i Danmark. Om deres psykosociale situation*. København. Dansk Psykolog Forlag.
- Back, Les. 1996. *New Ethnicities and Urban Culture*. London. London. UCL Press.
- Bauman, Gerd. 1996. *Contesting Culture: Discourses of Identity in multi-ethnic London*. Cambridge. Cambridge University Press.
- Bay, Joi & Kirsten Drotner (Red.). 1986. *Ungdom. En stil, et liv*. København. Tiderne Skifter.
- Berg, Magnus. *Seldas Andra Bröllop*. Skrifter från Etnologiska Föreningen i Vestsverige 18.
- Berman, Marshall. 1982. *All that is solid melts into air*. London. Verso.
- Brah, Avtar. 1996. *Cartographies of Diaspora*. London. Routledge.
- Clifford, James. 1997. *Routes*. Cambridge, Mass., Harvard University Press.
- Cohen, Phil. (Ed.). 1999. *New Ethnicities, old racisms*. London. Zed Books.
- Cohen, Phil. 1997. *Rethinking the Youth Question*. London. MacMillan.
- Ejrnæs, Morten & Üzeyir Tireli. 1992. *Æblet falder langt fra stammen*. København. Fremad.
- Ejrnæs, Morten & Üzeyir Tireli. 1997. *Etniske minoriteter og hverdagslivet*. København. Nævnet for Etnisk Ligestilling.
- Fock, Eva. 2000. *Mon farven har en anden lyd? Strejftog i 90ernes musikliv og ungdomskultur i Danmark*. København. Museum Tusulanum.
- Gilroy, Paul. 1987. *There Ain't No Black in the Union Jack*. London. Hutchinson.
- Gilroy, Paul. 1993. *The Black Atlantic*. Cambridge, Mass., Harvard University Press.
- Grossberg, Lawrence. 2001. Kulturstudiernes øjeblikkelige stade i Røgilds, Flemming & Ove Sernhede (Red.). *Social Kritik* Nr. 74: 60 – 71. Temanummer om Musik. Kultur. Politik.
- Grünenberg, Kristina. 1997. *Det tomme rum? Midlertidighed, flygtningelandsbyer og Bosniske krigsflygtninge i Danmark*. Kandidatspeciale. Institut for Antropologi.KU.
- Hamburger, Charlotte. 1990. Assimilation som grundtræk i dansk indvandrerpolitik. *Politica* 22. Årg. Nr. 3: 306

- Hammer, Ole. 1989. *Den kulturelle udfordring*. København. Socialpolitisk Forlag
- Hebdige, Dick. 1979. *Subculture. The Meaning of Style*. London. Methuen.
- Hebdige, Dick. 1987. *Cut 'n' Mix: Culture, Identity and Caribbean Music*. London. Routledge.
- Hervik, Peter (Red.). 1999. *Den generende forskellighed*. København. Hans Reitzels Forlag.
- Hewitt, Roger. 1986. *White talk. Black talk*. Cambridge. Cambridge University Press.
- Hjernø, Lulu. 1998. "Rødderne" fra Blågårds Plads. Esbjerg. Sydjysk Universitetsforlag.
- Horst, Christian (Red.). 1988. *Den flerkulturelle udfordring*. København. Akademisk Forlag. Kultursociologiske skrifter nr. 24.
- Horst, Christian. 1980. *Arbejdskraft: Vare eller menneske?* København. Akademisk Forlag. Kultursociologiske skrifter nr. 10.
- Horst, Christian. 1991. Marginalisering og etnicisme i *Dansk Sociologi Nr. 4/2. Årg.: 66 - 86*
- Hussain, Mustafa. 1991. Forskning i etniske minoriteter gennem den etniske majoritetsforskere begrebsmæssige univers i *Dansk Sociologi Nr. 4/2. Årg.: 48 - 58*
- Johansson, Thomas; Sernhede, Ove & Mats Trondman (Red.). 1999. *Samtidskultur*. Nora. Nya Doxa.
- Jones, Simon. 1988. *Black Culture. White Youth*. London. MacMillan.
- Lindholm, Jonas & Kirstine Vinderskov. 1997. *Generationen der blev kulturpendlere: Et kvalitativt studie i unge muslimers hverdag*. Dept. of Sociology. University of Lund: Working Paper: 1997: 2
- Modood, Tariq. 1997. "Difference, Cultural Racism and Anti-Racism" in Werbner, Pnina & Tariq Modood (Eds.). *Debating Cultural Hybridity: Multicultural Identities and the Politics of Anti-Racism: 154 - 173*. London. Zed Books.
- Morley, David & Kuan-Hsing Chen (Eds.). 1996. *Stuart Hall: Critical Dialogues in Cultural Studies*. London. Routledge.
- Mortensen, Bøggild Lotte. 1989. *At være eller ikke være: Tyrkisk ungdom i København og Ankara*. København. Akademisk Forlag. Kultursociologiske skrifter nr. 27.
- Mørch, Sven. 1985. *At forske i ungdom: Et socialpsykologisk essay*. København. Rubikon.
- Mørck, Yvonne. 1996. "Mixede masalaer, asiatiske countrysangere og "bhaji" på stranden" i Røgilds, Flemming (Red.). *Rejser i nutiden. Etnicitet. Modernitet. Identitet. Social Kritik nr. 45/46: 71 - 84*
- Mørck, Yvonne. 1998a. Migration, kvinder og skønlitteratur: Spændingsfeltet mellem hjemvé og hjem i *Kvinder. Køn & Forskning. Nr. 4*
- Mørck, Yvonne. 1998b. *Bindestregsdansere: Fortællinger om køn, generationer og etnicitet*. København. Forlaget Sociologi.
- Mørck, Yvonne. 1999. "Faktisk er Blågårds Plads utrolig smuk" - hårde drenge på Nørrebro i *Social Kritik nr. 65/66: 44 - 59*
- Mørck, Yvonne. 2000. Hyphenated Danes: Contested fields of gender, generation and ethnicity i *Young. Nordic Journal of Youth Research. No. 3: 2 - 17*
- Mørck, Yvonne. 2001a. Etniske minoritetsunge og demokratisk medborgerskab i Christensen, A & B. Siim (Red.). *Køn. Demokrati og modernitet: Mod nye politiske identiteter*. København. Hans Reitzels Forlag.
- Mørck, Yvonne. 2001b. Etniske minoritetsunge i Danmark: Strategier, udfordringer og potentialer. I Arbo-Bähr, H. (Red.). *Ungdomssociologi*. København. Forlaget Columbus.
- Necef, Mehmet Ü. 1992. *Etnisk kitsch og andre (post)moderne fortællinger om "De Andre"*. København. Magisterkonferens. KU., Institut for Kultursociologi
- Necef, Mehmet Ü. 1994. *Jeg vil ikke være en simpel fremmedarbejder som min far*. Odense. Odense Universitetsforlag.
- Necef, Mehmet Ü. 1996. *Ethnic Identity and Language Shift among young Turks in Denmark*. Odense. Ph.D.-Dissertation. Center for Contemporary Middle East Studies, Odense University.
- Necef, Mehmet Ü. 1997. Elsk mig, bind mig, integrér mig! Seksualitetens rolle i indvandreernes integration. *Grus. Årg. 18/Nr. 52: 60 - 80*.
- Necef, Mehmet Ü. 2000. Den seksualiserede integration: Seksualitetens rolle i indvandreernes modernisering og integration. *Sociologi i dag. Årg. 30/Nr. 4: 25 - 40*.
- Pedersen, Lars & Bodil Selmer. 1991. *Muslimsk indvandrerungdom*. Århus. Århus Universitetsforlag.
- Petersen, Eggert et al. 1970. *Gæstearbejder i København*. København (?).
- Ristilammi, Per-Marku. 1994. *Rosengård och den svarta poesin*. Stockholm. Stehag. Symposium.
- Røgilds, Flemming (Ed.). 1990. *Every Cloud Has A Silver Lining: Lectures on Everyday Life, Cultural Production and "Race"*, Copenhagen. Akademisk Forlag: Studies in Cultural Sociology no. 28

- Røgilds, Flemming. 1996. Rejser i nutiden. Temanummer om Etnicitet. Modernitet. Identitet. *Social Kritik* Nr. 45/46
- Røgilds, Flemming & Ove Sernhede (Red.). 2001. Temanummer om Musik. Kultur. Politik. *Social Kritik* Nr. 74
- Røgilds, Flemming. 1988. *Rytme. Racisme & Nye Rødder: En bro mellem sorte og hvide?* København. Politisk Revy.
- Røgilds, Flemming. 1991. *I Elefantfuglens Land: Sydafrikanske stemmer*. København. Politisk Revy.
- Røgilds, Flemming. 1995/98. *Stemmer i et grænseland: En bro mellem unge indvandrere og danskere?* København. Politisk Revy.
- Røgilds, Flemming. 1996. Uden ret til verden – med hjemløsheden som hjem. Interview med Flemming Røgilds ved Yvonne Mørck. *Jordens Folk* 31. Årg./Nr. 1: 31 - 36
- Røgilds, Flemming. 1997. Med hjemløsheden som hjem: En dialog mellem ungdomskulturer i eksil. *Dansk Sociologi* Årg. 8/Nr. 3: 71 – 84.
- Røgilds, Flemming. 2000. *Charlie Nielsens Rejse: Vandringer i multikulturelle landskaber*. København. Politisk Revy.
- Røgilds, Flemming. 2001a. Kulturstudiernes identitetskriser i *Social Kritik* Nr. 74: 54 – 60
- Røgilds, Flemming. 2001b. Om etniske minoritetsunge, nyracisme og andre former for racisme i *Socialpolitik* Nr. 4: 5 – 11.
- Schierup, Carl-Ulrik. 1993. *På kulturens slagmark: Mindretal og størretal taler om Danmark*. Esbjerg. Sydjysk Universitetsforlag.
- Schwartz, Jonathan M. 1985. *Reluctant Hosts: Denmark's Reception of Guestworkers*. København. Akademisk Forlag.
- Schwartz, Jonathan M. 1990. On the representation of Immigrants in Denmark i Røgilds, Flemming (Ed.). *Every Cloud Has a Silver Lining: Lectures on Everyday Life, Cultural Production and "Race"*. Copenhagen. Akademisk Forlag. Studies in Cultural Sociology. No. 28.
- Sernhede, Ove. 1996. *Ungdomskulturen och de Andra*. Göteborg. Daidalos.
- Singla, Rasmi. 2000. *Ungdomsrelationer og etnicitet: Et socialpsykologisk studie samt implikationer for psykosocial behandling*. Ph.-D. Afhandling. Psykologisk Institut. KU
- Staunæs, Dorthe. 1998. *Transitliv: Andre perspektiver på unge flygtninge*. København. Politisk Revy.
- Tireli, Üzeyir. 1999. *Hverdagens erobring: Etniske minoritetsunge i europæiske storbyer*. København. Hans Reitzel.
- Trondman, Mats. 1999. *Kultursociologien i praktiken*. Lund. Studentlitteratur.
- Ålund, Alexandra. 1997. *Multikultiungdom: Kön. Etnicitet. Identitet*. Lund. Studentlitteratur.

© Flemming Røgilds

ISSN 1601-5967

Published by:

AMID

Aalborg University

Fibigerstraede 2

DK-9220 Aalborg OE

Denmark

Phone + 45 96 35 91 33

Fax + 45 98 15 11 26

Web: <http://www.humsamf.auc.dk/amid>

AMID – Akademiet for Migrationsstudier i Danmark
The Academy for Migration Studies in Denmark

Director: Professor dr. phil. Ulf Hedetoft

The Academy for Migration Studies in Denmark, AMID, is a consortium consisting of researchers at research centers representing three institutions of higher education and two research institutes. AMID is supported by the Danish Research Councils of the Humanities and the Social Sciences.

The Consortium consists of the following members:

Aalborg University--Department of Sociology, Social Studies and Organization, Department of Economics, Politics and Administration, as well as *SPIRIT* (School for Postgraduate Interdisciplinary Research on Interculturalism and Transnationality) and Institute for History, International and Social Studies. Aalborg University is the host institution.

The Aarhus School of Business--CIM (Centre for Research in Social Integration and Marginalization).

Aarhus University--Department of Political Science.

The Danish National Institute of Social Research (Socialforskningsinstituttet, SFI).

The Institute of Local Government Studies (Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut, AKF).